

עמדת קריאה - סקירת ספרים חדשים

כתב וערך: שבתאי מגר

זיגמונד פרויד - מכתבים

ערן רולניק - תרגם, האיר וערך. הוצאת מודן, 2019. 355 עמ', כולל ביבליוגרפיה והארות.

הוא מגיב למצבים, מתייחס לאירועים צפויים ולאירועים שהיו, מתאר התכנסויות, התוודעויות ושיחות אישיות. הוא מפנה שאלות, מעלה טענות ושוחח הצעות בשטחים שונים והשערות למחקר בשדה המקצועי. במכתביו לבני משפחתו ניכרים כושר התיאור שלו, הצגת פרטים ציורית והגשה מעניינת של חוויותיו. במכתביו אל מרתה בתקופת אירוסיהם אפשר להתרשם מסימנים של חשיבות עצמית, תיאורים עצמיים של עיסוקיו, התנהלותו והישגיו.

המכתבים מעלים את כישרונו ככותב. אפשר להבין מדבריו של ערן רולניק, מתרגם ועורך הספר, שכתובת המכתבים העשירה, הדחוסה יצרה, כנראה, מצב כמו היפנוטי, של שיוט התודעה, שתרם לתובנות ולהבנות הקשורות לחשיבה האסוציאטיבית ולניסוח האסוציאטיבי המילולי.

את המכתבים מלווים דברי הסבר וביאור של העורך. הם מוסיפים מידע על התקופה, מאירים את הדמויות המתוארות, מפרטים ומסבירים מושגים מקצועיים ומהווים תרומה מרעננת לעיון וללימוד כהפוגה ברצף המכתבים.

מה אתם חושבים על פרויד? איזה אדם היה? במה אופיינה אישיותו? מה לימדה על כך התנהגותו? כיצד התייחסו אליו סובביו? מה אפיון את הליכותו בציבור, ועם קרוביו?

מפגש עם שאלות אלה ועוד רבות הנוגעות לדמותו של מייסד הפסיכואנליזה נמצא בספר הזה, שכולו מכתבים שכתב למומענים רבים. דרך המכתבים לומדים על יחסיו עם חברים ועמיתים, מקבלים דיווחים על מצב הקליניקה שלו וכמות המטופלים, פוגשים מושגים בראשית התהוותם (כמו התסביך האדיפלי) ומתוודעים למקורות שהשפיעו עליו. נחשפים לנהגיו השונים, התנהלותו, התנהגויות של יום-יום, מחשבות, העדפות והפניית תשומת ליבו לפרטים. פרויד הוא אדם ער, פעיל, סקרן, יזם ומעורב. פוגשים את ביטחונו העצמי בגילוייו ואת היסוסיו לגבי הצגת רעיונותיו בכתיבה. נפרשת בפנינו דרכו המתעצבת כמתעד מחונן, כסופר מוכשר, כמדען, רופא, שוחר אומנות וכאיש מקצוע טיפולי וחוקר.

בהיעדר מכתבים מהצד השני, אפשר רק לשער היכן פרויד עונה לשאלות ולהתעניינות בו ובמעשיו, והיכן הוא קולח, מרוכז בעצמו, ומנדב פרטים למכביר.

המטופלת השקטה

אלכס מיכאלידס. תרגום מאנגלית: רחל פן. הוצאת ידיעות ספרים, 2010. 336 עמ'

מרשים להיכרות דרכי טיפול, אילוצים, שיקולים ואינטרסים אישיים ומערכתיים. הזדמנות מעניינת ומיוחדת לפגוש דילמות מקצועיות בשאלות מוסר ואתיקה, הנוגעות, בין היתר, גם לאישיות המטפל, לאירועים בחייו ולהתפתחותו הנפשית, וכיצד מצטיירות ומתגבשות השפעותיהם על החלטותיו ועל נהגיו הטיפוליים.

אנחנו נחשפים לעירוב אישיות המטפל והתנהגותו

סיפור מתח ארוג באומנות, סוחף ומרתק. גיבורו הראשי הוא פסיכולוג שמנסה לפתור תעלומה. מתוקף תפיסת תפקידו ומתוך דחף מניע חזק הוא יוצא להבין ולפצח מה בראשה ובנפשה של אישה מאושפזת המואשמת ברצח בעלה, שמאז האירוע שותקת.

הוא מפעיל אסטרטגיות טיפול כדי לדובבה וכדי לרדת לשורש מניעיה. הקשר ביניהם הוא מסע

שבתאי מגר הוא פסיכולוג ייעוץ-תעסוקתי מומחה. בעל קליניקה פרטית. משורר. מדריך ומנחה קבוצות וסדנאות כתיבה. מלמד באוניברסיטת בר-אילן בתוכנית מ"א לייעוץ ארגוני.

האחרות מתוארות ומאופיינות בקווים פסיכולוגיים ובמבטים מאבחנים. אלה מוסיפים ממד לסיפור ומהווים לקורא כר לימוד של מושגים והבחנות.

עם אישיות המטופלת והתנהגותה המוזרה, ונחשפים עוד לרבדים בנפשם, שבאים לביטוי בתקשורת ביניהם ובהתפתחות הקשר. גם הדמויות

הפרעות אישיות בספרות הישראלית

שנית בלומרוזן-סלע. הוצאת רסלינג, 2017. 283 עמ'

מהותן ואת משמעותן דרך ההיכרות עם הדמויות המופיעות בעשרה סיפורים של סופרים ישראליים. לצד הגדרות מקצועיות זוכים הקוראים לקבל תיאורים חיים של התנהגויות ולהביט אל עולמם הפנימי של הגיבורים והגיבורות, שהם דמויות אנושיות בעלילה בדיונית, וכך לומדים מקרוב ובאופן רגשי את מאפייני ההפרעה כתופעה, את ביטוייה ואת השפעותיה על הדמות.

בכל פרק אזכור ופירוט של הפרעת האישיות בספרות הקלינית. בהמשך מוצגים אפיוני הדמויות כבעלות ההפרעה הנדונה, ומתוארים מוטיבים ואפיונים שבאים לביטוי בסיפור. נקודות המבט האלה יוצרות תמונה פסיכולוגית וספרותית מעניינת ומעניקות תרומה נוספת למבטם של אנשי מקצוע הקוראים.

"הבידיון חותר נגד תוויות של חולי ומדגיש מחדש את האנושיות של בני-אדם". ציטוט שמציבה מחברת הספר בסוף פרק המבוא נושא את רוח הספר, המעניקה לספרות את היכולת לתאר ולהציג דמויות במאפיינים נפשיים מדויקים עם שמירה על מורכבות אישיותם ומבלי להיסחף להגדרות מאבחנות ממסגרות.

אנחנו מתרשמים מאינטואיציות חזקות של סופרים, היודעים לנסח במדויק מאפיינים נפשיים של גיבורי הסיפורים. זאת יכולת נהדרת, שהספר עוזר להכיר בעוצמתה ובסגולותיה ולהיעזר בה כהשראה לטיפול ולהפעלת כושר אינטואיטיבי דומה אצל אנשי הטיפול; כושר שיוכלו לצרף למאגר הידע ולניסיון האישי המקצועי שברשותם. הספר מציג עשר הפרעות אישיות. הקורא לומד את

מחר אני הולכת

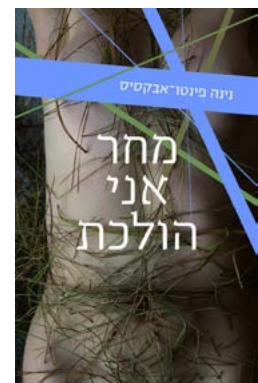
נינה פינטו-אבקסיס. הוצאת כנרת זמורה דביר, 2019. 190 עמ'

פרקי הספר קצרים, מטלטלים, פותחים חלון להביט בהתמודדות אמיצה של אישה במלוא כוחה הרוחני ובמלוא חולשתה. לאנשי המקצוע זו צפייה בדרמה סוערת המתרחשת בזמן משבר, לקראת סוף החיים. היא מוצגת באמינות וחושפת רבדים נפשיים שמציירים קווים לדמות אישה, אדם במאבק הישרדות, בידיעה ובאי-ידיעה על הפרידה האחרונה. זו חוויה מקרוב של מאבק לחיים בתוך מסע אל המוות המתקרב.

הספר מרגש ומעניק השראה. הכתיבה חסכונית, מהודקת ומדויקת. דרך סצנות של חברות, זוגיות, אימהות, פנטזיות ומציאות, פוגשים דמות גיבורה מלאה, עשירה וחיונית, עוברים איתה את הדרך, נחשפים להתמודדויות שלה ומתוודעים לכוחות הנפש שהיא מפעילה.

נינה הולכת אל מותה. היא אמנם אומרת "מחר אני הולכת" ומתכוונת הביתה, אך יודעת שהיא הולכת מכאן. במתח הזה היא כותבת את פרקי הספר שזהו שמו. פרקים קצרים המכילים תיאורי חיים, מאבק במחלה, עליות ומורדות במצבי הרוח, נפש נרגשת, סוערת וחיה בקצה כוחותיה, בין טיפולים, מתאמצת להיות מעורבת ולטפל במה שאפשר.

הספר מכה בעוצמה שאינה נותנת מנוח. הידיעה שהכותבת במצבה מעלה אפיזודות מחייה מרטיטה ומפעמת. אנחנו עדים להתרגשויות שלה, לפחדים עמוקים, להתאהבויות רוויות תשוקה; חווים יחד איתה ייסורים ורגעי התעלות, ונסחפים במבוכים של דילמות נפש, חברות ונאמנות בתוך שגרת חיי משפחה ובתוך שגרת מחלה ופחד נורא לקראת הפרידה מהחיים.

המשך מעמוד 61

חברי ועדת האתיקה:

במקרים של התלבטות בנושא, כשהפסיכולוג ניצב מול דילמות מקצועיות מורכבות שבהן עליו להכריע ולבחור את דרך ההתנהלות המקצועית שלו, עומדת כתמיד לרשות פסיכולוגים חברי הפ"ה הזכות להתייעץ עם ועדת האתיקה ועם היועץ המשפטי של הפ"ה.

יונת בורנשטיין בר יוסף - יו"ר

שלומית בן-משה, אולגה בס, ד"ר מיכה וייס

רימון לביא, לימור מאירוביץ, ד"ר אורלי קמפף-שרף

מקורות

1. גורן, א' (תשס"ט). סוגיות בסדר דין אזרחי (מהדורה עשירית).
2. ועדת האתיקה (2009). צו בית המשפט למסור חומר גלם של כלי-אבחון פסיכולוגיים. משולחנה של ועדת האתיקה, פסיכואקטואליה, יולי 2009, עמ' 55.
3. ועדת האתיקה (2015). העברת חומר גלם של מבחנים פסיכולוגיים לבית משפט. משולחנה של ועדת האתיקה, פסיכואקטואליה, אפריל 2015, עמ' 57.
4. משרד הבריאות (2017). קיום מנחים ויישומיים לכתיבת חוות דעת פסיכולוגית של מומחה לבית משפט.
5. הסתדרות הפסיכולוגים בישראל (2017). קוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל.
6. עמית, י' (תשס"ח). קבילות, סודיות, חיסיון ואינטרסים. ספר אורי קיטאי, עמ' 247.
7. הפסיכולוגית הארצית (2015). מבחנים פסיכולוגיים - אבחון, שמירה ומסירת מידע. משרד הבריאות, 19 אוקטובר 2015.

ניורופסיכואנליזה: חריגה ממסורת או חזרה למקורות?

רשימת המקורות מעמוד 49

מקורות

1. דמסיו, א' (1998). השגיאה של דקארט: רגשות, היגיון והמוח האנושי. תרגום: ד' בנאי. תל אביב: כנרת.
2. לוי, ר' (2009). ילד ייחודי - הזכות והאתגר לטיפול בו. ירושלים: אשלים.
3. מור-אופק, ה' (2017). מי יושב על ספת הטיפול: אדם, ארנב או לטאה? עבודה קוגניטיבית התנהגותית המבוססת על המודל ההיררכי של מערכת העצבים האוטונומית. אתר איט"ה.
4. סאקס, א' (1990). האיש שחשב שאשתו היא כובע. תרגום: אילן רוזנברג. תל אביב: מחברות לספרות.
5. סולמס, מ' וטרנבול, א' (2005). המוח ועולם הנפש. תרגום: מ' אלפון. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
6. Aleksandrovicz, D. (2011). The injured Self: The psychopathology and psychotherapy of developmental deviations. London: Karnac.
7. Aleksandrovicz, D & Aleksandrovicz, A. (2016). Countertransference in perspective: The double-edged sword of the patient/Therapist emotional relationship. Sussex Academic Press.
8. Biran, I. & Shahar-Levy, Y. (2018). Patients with motor conversion disorder use early developmental motor patterns. Journal of Bodywork & Movement Therapies. 2018:366-373.
9. Freud, S. (1891). On aphasia. London: Imago.
10. Freud, S. (1950 [1895]). Project for a scientific psychology. S. E., 23: 141.
11. Kandel, E.R. (1999). Biology and the future of psychoanalysis: A new intellectual framework for psychiatry revisited. American Journal of Psychiatry 156:4, April 1999.
12. Kandel, E.R. (2007). In search of memory: The emergence of a new science of mind. New York, NY: Norton.
13. Marron, T.R., Lerner, Y., Berant, E., Kinreich, S., Shapira-Lichter, I., Hendler, T., & Faust, M. (2018). Chain free association, creativity, and the default mode network. Neuropsychologia, 118, 40-58.
14. Panksepp, J. (1998). Affective neuroscience: The foundations of Human and animal emotions. New York, NY: Oxford University Press.
15. Solms, M. (2018). The scientific standing of psychoanalysis. The British Journal of Psychiatry (15), 5-7.
16. Solms, M. & Friston, K. (2018). How and why consciousness arises: Some considerations from physics and physiology. Journal of Consciousness Studies 25(5-6): 202-238(37).
17. Sverdlik, A. (2018). How our emotions and bodies are vital for abstract thought: Perfect mathematics for imperfect minds. New York, NY: Routledge, Taylor & Francis.
18. Tiberg, K. (2014). Confabulating in the transference. Neuropsychoanalysis: An Interdisciplinary Journal for Psychoanalysis and the Neurosciences, 16(1), 57-67.